

א בכל יום
ניתן להביא
שיחה שלמה של
תלמידי חכמים,
ארוי הלבנון, הצריכה
תלמוד. לא בכל יום ניתן להאזין
לעצות והדרכות שנאמרו בקודש
פנימה, לא תמיד ניתן לראות זיקוקין
די נור דמפקין מפי גדולי מעתיקי
השמועה. באופן נדיר הגיע לרבי 'מוסף'
שבת קודש' שיחה שנאמרה ונשמעה
בחביון עוז בעת ביקור המשגיח הגאון
הגדול רבי רב יפה זצוק"ל במעונו של
מרן ראש ישיבת פוניבז' רבי גרשון
אדלשטיין שליט"א, נביא את הדברים
כפי שנאמרו לתועלת כל מבקשי תורה
ומוסרי לקחה.

המשגיח זצוק"ל: חביבים עלי דברי
ההדרכה של ראש הישיבה, כמעט כל
שבוע אני מקבל את 'דרכי החיזוק'.
כעת באתי לשמוע מהרב בעל פה.

מרן ראש הישיבה שליט"א: אתם
יודעים ממרן ה'חזון איש' הרבה,
שמעתם ממרן ה'חזון איש', זכיתם
לשימוש חכמים אצל מרנן ה'חזון
איש', רבי יחזקאל סרנא, המשגיח
רבי יחזקאל, רבי מאיר חדש, היה לכם
שימוש שלא היה לי...

המשגיח זצוק"ל: אני מאד שמח
מההדרכה שלכם.

מרן ראש הישיבה שליט"א: אני
שמח לשמוע, אני שמח לשמוע שיש
תועלת, אני רוצה גם הערות, השגות.
או הוספות מה שאפשר להוסיף.

המשגיח זצוק"ל: על מה ראש
הישיבה חושב שכדאי לשים את הדגש
עכשיו בהדרכת בחורים?

מרן ראש הישיבה שליט"א: אתם
מכירים בטח יותר ממני... במידות,
כתוב ברמב"ם, וזה גמרא מפורשת,
אדם צריך להגיע לאהבת הבריות

תמליל נדיר
מביקור של
המשגיח הגאון
הגדול רבי דוב
יפה זצוק"ל אצל
מרן ראש הישיבה
הגאון הגדול רבי
גרשון אדלשטיין
שליט"א, בו הועלו
תמרורי דרך
זוהרים בנתיבות
דרכי הלימוד
והעלייה ביראת
שמים אם שביבי
אורות משימושה
של תורה ועובדות
לקח מגדולי
הדור | מה צריך
להדגיש בחינוך
בני ישיבות, על
דרך הלימוד
וחשיבות החזרה,
על לימוד המוסר
והדרך ללמדו |
פרסום ראשון

כמוך ממש, הרי בחור מתעתד להתחתן
והשכל לא משתנה, אם חז"ל אמרו
'מכבדה יותר מגופו' צריך לחנך את
עצמו להיות ראוי לכך, וזה רק על ידי
תיקון המידות. לא לפגוע בזולת במילה
פוגעת. זה לא חידוש מה שאני אומר.

המשגיח זצוק"ל: אחד ביקש ממני,
שכיוון שיש לנו הרבה אברכים
צעירים, שאני אלמד איתם את
ההדרכה של המשגיח הגה"צ רבי חיים
פרידלנדר זצוק"ל, אז הסכמתי, ונכנסו
לשמוע גם סבים...

מרן ראש הישיבה שליט"א: נכון-
נכון. יש הרבה צעירים שצריכים
הדרכה.

המשגיח זצוק"ל: ראש הישיבה
מדריך שאדם צריך ללמוד לפי הנטיות
שלו, לפי הכישרונות שלו.

מרן ראש הישיבה שליט"א: כן. זה
כתוב. שמעתי שבספר 'חוסן יהושע'
לרבי יהושע הלר על דרך הלימוד
לבעלי בתים וגם לתלמידי חכמים, כך
הוא כותב שם. וזה גמרא מפורשת (ע"ז

עונות אריות

חזרי הפרגוד

כותב שעכשיו שיש לנו את פירוש הרע"ב, אז עיקר לימודו של האדם יהיה משניות, ויחזור על זה כל הזמן, וגם יקבע זמן לגמרא.

מרן ראש הישיבה שליט"א: כתוב "אלף נכנסים למקרא, מאה למשנה, עשרה לגמרא", כך המציאות היתה, היום זה השתנה! מה הפשט? כי מה זה מקרא - בפנים, לקרוא בפנים ולדעת מה פירוש המקרא, לזה נכנסו אלף, לשמוע פירוש המקרא. ומשנה זה תורה שבעל פה, לזכור לשון המשנה, 'תני תנא' קמיה דרבי יוחנן, מה זה 'תני תנא'? תנא זה בעל משנה התנאים נקראים 'מבלי עולם', מה זה תנאים? אלו שידועים רק משניות, למה צריכים אותם? היו תנאים דבי רבי

חייא ודבי רבי אושעיא, מה זה התנאים? שהם היו בקיאים בברייתות של רבי אושעיא, היו בקיאים, זכרו את הלשון, חזרו הרבה פעמים, והם היו התנאים, אז התנאים הם אלו ש'מבלי עולם', זה נקרא 'מאה למשנה', שהם יכולים ללמוד בעל פה משניות, יודעים בעל פה, זוכרים בעל פה, זה מאה מתוך אלף, זה עשרה אחוז.

'עשרה לגמרא', גמרא זה משא ומתן, קושיות ותירוצים עם הבנה, זה רק עשרה אחוז אחד מתוך כל התלמידים, ולהוראה יוצא רק אחד מהאלף, יכול להיות 'צורבא מרבנן' אבל הוא לא 'רבנן', יש 'צורבא מרבנן' ויש 'רבנן', בירושלמי יש 'אמרי רבנן', האמוראים נקראים 'רבנן', דרגה של 'רבנן'.

יש גם לגבי חזרות, הגמרא אומרת (עירובין נד): לא יחרוך הרמאי את צידו, צייד הרמאי. משל לצייד שצד צפורים אם ראשון ראשון משכר כנפיו משתמר, ואם לאו אין משתמר, אז מה עושים? צריכים לחזור הרבה הרבה, וכתוב "אמר רבא ידעי רבנן בהא מילתא ועברי עלה", רבנן יודעים את זה והם לא מקיימים את זה לחזור ולחזור, למה? כי זה נראה משעמם, יותר קל להם סברות, לחזור זה נראה משעמם. יש "תנא מיניה ארבעין

הגאון רבי משה מרדכי אפשטיין זצוק"ל היה בחור חשוב בוואלוו'ין, ומה הדרגה שלו? שהוא ידע סדרים גמרא ורש"י!

מרן ראש הישיבה שליט"א: רבי חיים בריסקער, באו שדכנים בשביל בנו ה'בריסקער רב' כשהוא היה בחור, עשירים רוצים חתנים מצוינים, אז שאלו את רבי חיים מה בנו יודע? מה הדרגה שלו בתורה? אז הוא אמר: גמרא עם רש"י, ככה אמר רבי חיים, תגידו שהוא יודע ללמוד גמרא עם רש"י. לרבי חיים היה איידעם (חתן גט). רבי הרשל' גליקסון, הוא היה ראש ישיבה בתורת חיים' בוורשה, הוא היה בן עשירים, וכשהוא היה בחור ידע רק משניות, רבי חיים ברק אותו, בחן אותו, והוא ראה שהוא כשרוני מאוד עם שכל הישר, כך שמעתי, הוא לקח אותו לחתן, ונעשה ראש ישיבה.

המשגיח זצוק"ל: הרי השל"ה הקדוש

(יט.) על לוי ורבי שמעון ברבי, אין אדם לימוד תורה אלא במקום שליבו חפץ. היו הרבה אברכים שהיו שבורים מאד, אחרי זה הסכרתי להם שהם לפי טבעם צריכים ללמוד גמרא עם רש"י בלי סברות, נפקחו עיניהם, הם נהיו מאושרים, קיבלו גם הבנה, ההבנה השתנתה, ההבנה התיישרה, קיבלו הנאה של הבנה, הם נעשו בעלי הבנה.

המשגיח זצוק"ל: שמעתי שמרן הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצוק"ל אמר שבשעה שהוא לא צריך להגיד שיעורים אז הוא מאוד נהנה ללמוד גמרא עם רש"י.

מרן ראש הישיבה שליט"א: כן- כן, אני ראייתי, היה לומד בקול רם עם מנגינה גמרא עם רש"י, זאת מתיקות עצומה, הרבה לא יודעים את זה, גם מבוגרים, לא יודעים מה זה, את הטעם הזה של גמרא עם רש"י, הם לא יודעים שיש טעם כזה, הם לא קיבלו אף פעם טעם של מתיקות בגמרא עם רש"י.

המשגיח זצוק"ל: שמעתי שמרן

זמנין ודמי ליה כמאן רמנח בכיסא", אבל יותר מזה? "ידעי רבנן להא מילתא ועברי עלה, אמר רב נחמן בר יצחק, אנא עבדתא ואקיים ביד", רב נחמן בר יצחק כן חזר, אז נעשה ראש ישיבה, זה כבר אחד להוראה, מה זה אחד להוראה? שהוא מורה. הגאון מווילנא אמר, אם לא היה מצווה של ידיעת התורה היה לומד כל החיים משנה אחת, היתה לו מתיקות כל כך גדולה, אבל הוא הקפיד גם על הספק כי יש מצווה של ידיעת התורה.

המשגיח זצוק"ל: כששהיתי בירושלים שאלתי את הגאון רבי צבי פסח פראנק זצוק"ל, הרי חז"ל כל כך הרבו לחזור, וכל כך דיברו על חזרה, אז למה החזרה היא כה רפויה? והוא אמר לי, "היצר הרע הרי הוא 'מבין', והוא יודע עד כמה חשובה החזרה ועל כן הוא משתדל מאוד בזה".

מרן ראש הישיבה שליט"א: הוא היה חוזר, הגרצ"פ פראנק היה מתמיד גדול בחזרה.

המשגיח זצוק"ל: כן. בעצם במ"ח דברים שהתורה נקנית בהם, לכאורה לא כתוב חזרה? אמנם רבי יעקב עמרין מפרש שהקניין הראשון 'בתלמוד' הכוונה לחזרה, כתוב הרי "כעגל לא לומד", מה זה 'לא לומד', לא לימדו אותו? אין לו רגילות. יוצא שחזרה היא הקניין הראשון... כתוב "לא רבים יחכמו", לא כל מי שעוסק בתורה מתחכם, אלא אם כן "הקב"ה נותן בו רוח שיהא רגיל במשנתו", מפרש המהר"ל מה זה 'רגיל במשנתו'? חוזר. אז לא רבים יחכמו אלא אם כן הקב"ה נותן בו רוח שיהא רגיל בו, למה הקב"ה נותן בו רוח? כי אדם מצד הטבע לא רוצה לחזור, צריך שהקב"ה ייתן בו רוח שירצה.

מרן ראש הישיבה שליט"א: כן, שאיפה קדושה, רוח קדושה. **המשגיח זצוק"ל:** אבל כשאדם באמת מתרגל הוא אוהב מאוד לחזור. **מרן ראש הישיבה שליט"א:** היה בישיבה בחור אחד שהתחיל לחזור, עם הדרכה של המשגיח הגה"צ רבי אליעזר גינזבורג שליט"א (זצוק"ל) שהכין תכנית חזרה, הוא חזר כל כך, זה משך אותו עד שהיה אפיסת הכוחות, אפיסת כוחות הגוף, הוא נסע לבית הבראה

לשבועיים, אחרי שבועיים חזר, עכשיו הוא תלמיד חכם גדול.

מרן ראש הישיבה שליט"א: החסיד יעב"ץ יש לו דברים נפלאים! ראיתי פעם קונטרס כמה דפים שנקרא 'חסדי השם', זה היה מדרשות שהוא אמר ברבים, בילדותי ראיתי את זה, אני זוכר, הוא כותב שם ככה, "מי עמדו בניסיון? בגירוש ספרד מי עמדו בניסיון? פשוטי העם, בעלי אמונה פשוטה, אבל בעלי דרגה, אלו שלומדים ב'מורה נבוכים', בעיקרים, בעקרה, בדברים האלה, אלו שעסקו בזה, הם לא עמדו בניסיון, רק בעלי האמונה הפשוטה, הם עמדו בניסיון".

המשגיח זצוק"ל: מה עושים שלימוד המוסר חלש היום?

מרן ראש הישיבה שליט"א: ראשית כל לא מחשיבים את זה, ושנית, לומדים מידת הזהירות והוא רוצה להיות זהיר מיד, הוא רואה שהוא לא זהיר, מה אני אעשה? אני לא זהיר, הוא כבר מתייאש... הוא לא יודע שקודם צריך ללמוד את הידיעות. כתוב ב'מסילת ישרים' בהקדמה, "אחרי החזרה ורוב ההתמדה, אז על ידי הידיעות, הידיעה משפיעה למעשה על ההנהגה לדעת למה זה רוח הקודש, מה זה

ענוה, מה זה נקיות, מה זה טהרה", אם יודעים את כל הדברים האלה, אז זה מושך ומטהר את הלב, אם זה בצורה שמושכת את הלב. יש כאלה שלא יכולים ללמוד 'מסילת ישרים', 'אורחות צדיקים' זה מושך מאוד ושווה לכל נפש. סדר מוסר – גם כן צריך לדעת שסדר מוסר זה 'סדר לימוד', אז כמו שבסדרי הלימוד הידיעות קודמות, ככה גם במוסר, הידיעות קודמות, אמנם יש את דברי רבי ישראל סלנטר שאמר ללמוד בשפתיים דולקות, בקול עצב, ועוד, אבל זו דרגה, קודם כל אחד מושפע ממה שהוא רואה, מעצם הקריאה.

המשגיח זצוק"ל: אברך אחד סיפר לי שהוא למד כל יום חצי שעה מוסר, והוא לא ראה שזה משפיע עליו הרבה, אז ראש הכולל שלו אמר לו אתה צריך ללמוד שעתיים מוסר, הוא התחיל ללמוד שעה וראה שינוי לטובה.

מרן ראש הישיבה שליט"א: רק אם זה מושך. כתוב ב'הגאון', ב'מעשה רב', שכל יום כמה פעמים ביום צריך ללמוד מוסר, לא מספיק פעם אחת, חצי שעה בישיבה זה המינימום.

המשגיח זצוק"ל: רבי אלי' אמר, שבציבור אי אפשר לחייב יותר מחצי שעה, אבל בעל נפש צריך ללמוד שעה. **מרן ראש הישיבה שליט"א:** כל אחד לפי טבעו, יש מי שקשה לו גם חצי שעה, יש כאלה שקשה להם חצי שעה.

המשגיח זצוק"ל: הרי רבי איצ'ה ב'שערי אור' פרק חמישי הוא מביא את מה שהגדולים כתבו שם. ראיתי שמה שהכי משפיע זה לא שאני מדבר על מוסר אלא מה שאני מקריא מה שהגדולים כתבו, מה שה'תומים' כתב, מה שה'נתיבות' כתב.

מרן ראש הישיבה שליט"א: יש צוואה של ה'נתיבות', יש גם ספרים, 'נחלת יעקב', יש גם פירושים על חמש מגילות, גם האלשי"ך. באלשי"ך יש גם כן דברים נפלאים.

המשגיח זצוק"ל: כתוב שם ב'שערי אור', נכדו כותב שמרן ה'חתם סופר' אמר, "תאמינו לי שביום שאני לא לומד מוסר אני מרגיש הצטננות ביראת השם", ה'חתם סופר'!

מרן ראש הישיבה שליט"א: שמעתי ממרן הגראמ"מ שך שמרן הנצי"ב אמר ש"ביום שאני לא בוכה ב'אהבה רבה'

**כתוב שם
ב'שערי אור',
נכדו כותב
שמרן ה'חתם
סופר' אמר,
"תאמינו לי
שביום שאני
לא לומד מוסר
אני מרגיש
הצטננות
ביראת השם".
ה'חתם סופר'!!!**

אין לי הצלחה בתורה", צריך רחמים, יבקש רחמים (נדה ע:), ועוד דבר שמעתי ממרן הרב מפוניב'ו, מרן הרב שמע את זה מ'הערוך השולחן' שהיה השווער של מרן הנצי"ב, הוא היה יותר צעיר ממנו, אז הוא אמר שמי ששמע קידוש של מרן הנצי"ב קיבל יראת שמים, לשמוע את הקידוש של מרן הנצי"ב זה עושה יראת שמים. **המשגיח זצוק"ל:** ה'הפלאה' אמר פעם שמי שלא מכוון בברכת התורה, אז אם הוא יחדש זה לא יהיה דבר אמיתי, קם אחד ואמר "אני היום לא כיוונתי אבל נדמה לי שהחידוש שהחדשתי זה אמיתי", אז ה'הפלאה' אמר "תגיד מה חידשתי, והוא הראה לו שזה לא אמיתי".

מרן ראש הישיבה שליט"א: אחי רבי יעקב שליט"א (וצוק"ל) סיפר לי, שמרן הגרא"א דסלר זצוק"ל אמר לו פעם שהוא מכיר את האדם על פניו אם הוא למד היום. רבי יעקב שאל אותו: מה אתה אומר עליי? איך אתה רואה עליי? אמר לו מרן הגרא"א דסלר: למדת. אמר לו רבי יעקב: אני לא למדתי היום. אז אמר לו מרן הגרא"א דסלר: תעשה חשבון, מהשעה שקמת, בכל רגע ורגע מה היה. התברר שהיה רגע שמישהו דיבר איתו בלימוד, הוא דיבר בלימוד עם מישוה... זה שינה את הפנים.

יש עוד מעשה עם מרן ה'בריסקער רב', היה אברך שלמד אצל בנו רבי יושע בער, והיה בא תמיד אצל מרן ה'בריסקער רב' למנחה, פעם אחת אחרי מנחה אמר מרן ה'בריסקער רב' לבנו רבי יושע בער: מה קרה עם האברך הזה? מה קרה איתו? ניכר עליו שהוא הפסיק ללמוד, אני רואה עליו. ורבי יושע בער אמר: לא ידוע לי, הוא בא, הוא נמצא בשיעורים כל הזמן, בסדרים, הוא נמצא. התחיל לדרוש ולחקור מה נשמע בבית,

והתברר שהוא עבר דירה, לעבור דירה זה טרחה גדולה, לעבור דירה, לסדר את הדברים, זה בלבול המוח, אז הוא היה בא לסדרים, אבל הראש היה תפוס גם בדירה, ומרן ה'בריסקער רב' הכיר על הפנים שלו שהפנים השתנו.

אבא שלי אמר לי פעם: ברמת השרון יש אנשים בעלי בתים שבשבת יש להם פנים אחרות, פנים של שבת, ויש בעלי בתים שיש אותם הפנים, הפנים לא משתנים, הוא אמר לי, תראה את האדם הזה ותראה את האדם הזה, האדם הזה הפנים משתנות, והאדם הזה נראה בשבת כמו ביום חול.

האדם הזה שבשבת ראו עליו פנים חדשות, הוא סיפר פעם לפי תומו, שהיה פעם ברוסיה והיתה שריפה בבית כנסת, אז הוא נכנס לתוך האש והוציא משם ספר תורה, אחר כך אבא שאל אותו, הרי זה היה פיקוח נפש? אז הוא אמר, ספר תורה! ספר תורה נשרף! אני יכול לראות את זה! זה היה האדם הזה שבשבת הפנים משתנות. והשני, אני הייתי מתפלל והוא היה יושב מאחורי, פעם בסוכות עשיתי נענועים, הייתי ילד, הוא שאל אותי, למה אתה עושה את הנענועים? מה הסיבה? למה? הוא שאל קושיא, למה... "מה העבודה הזאת לכם", עליו אבא אמר שהפנים בשבת כמו ביום חול.

אמר לי בעל תשובה אחד שהיום הוא תלמיד חכם ומחנך, עם מידות טובות מיוחדות, פעם הוא התרגז והילדה הקטנה שלו אמרה לו, "אבא, אני רוצה שיהיה לך פנים של שבת", היא מרגישה שבשבת יש פנים חדשות! הוא בעל מידות.

מרן ראש הישיבה שליט"א: רוצים לשמוע משהו ממרן ה'חזון איש' זצוק"ל,

איזו הנהגה, הייתם הרבה אצל מרן ה'חזון איש' זצוק"ל, זכיתם להרבה קשר ושימוש עם מרן ה'חזון איש', בוודאי ידוע לכם הרבה עובדות והנהגות ממנו. **המשגיח זצוק"ל:** אספר לכם סיפור. היה בחור אחד שהיה מסופק אם הוא יכול להצליח, לקחתי אותו למרן ה'חזון איש', ומרן החזו"א שכב על הספסל די באפיסת כוחות, וכששמע את השאלה, שוחח עם הבחור והשפיע עליו שיכול להצליח.

מרן ראש הישיבה שליט"א: שמעתי סיפור דומה לזה, בחור שלא היה לו חשק ללמוד, ורצה להפסיק ללמוד. מרן החזו"א לקח אותו חברותא ולמד איתו פעם אחת, ונוכח הבחור לראות שיש טעם בלימוד, והוא יכול ליהנות מזה, ובזכות זה המשיך ללמוד.

המשגיח זצוק"ל: בחורים שלא אוהבים ללמוד שואלים מה העצה לזה? **מרן ראש הישיבה שליט"א:** יש תפילה 'והערב נא', יש הרבה תפילות על תורה, 'פתח לבי בתורתך', 'שתפתח ליבאי באורייתא', תפילה היא סגולה, ויש גם עצה בדרך הטבע, אם לא מרגישים טעם בלימוד, העצה היא ללמוד בפשטות, בלי להתעמק הרבה, כמו במילי דעלמא, כשקוראים מאמר עמוק – זה משעמם, אבל ידיעות פשוטות זה מעניין ומושך. זוהי עצה להתמדה, ללמוד בפשטות. שמעתי ממרן הגרא"א דסלר בשם הגר"א "מה שפשוט זה אמת ומה שאמת זה פשוט". **המשגיח זצוק"ל:** ברוך ה' שזכינו לבקר אצל הרב.

מרן ראש הישיבה שליט"א: ברוך ה' שזכיתי לביקור הזה ולדברים ששמענו... **המשגיח זצוק"ל:** ה' יאריך ימיו ושנותיו בטוב ובנעימים. **מרן ראש הישיבה שליט"א:** וכן למר.